

هو العليم

انتشار علوم و معارف اسلام در عصر امام محمد
باقر عليه السلام

حضرت علامه آية الله حاج سيد محمد حسين

حسيني طهراني

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

آیة اللّٰه حاج شیخ محمّد حسین مظفر - أعلى اللّٰه
درجته السّامیة - در کتاب «تاریخ الشّیعة» گوید:
شیعه در زمان حضرت امام محمد باقر علیه
السّلام از ناحیه بنی امیّه در تنگی و ضیق شدید نبود
به مثابه ضیق و تنگنایی که پیش از عصر آن حضرت
در آن بوده‌اند. در زمان حضرت کاروانها به سوی
وی برای سیراب شدن و به نهایت مکیدن از
آبشخورهای دانش و معارف او از نقاط بعیده به راه
می‌افتادند. در عصر وی روایت و راویان از او بسیار
گردیدند، و روایت و حدیث از او به مقدار معتناهی
از آباء گرامی سابقش فزونی گرفت.

حدیث باقری در هر قطری از اقطار منتشر گشت،
تا به جائی که جابر جُعی که از موثّقین راویان و أعاضم
ناقلین أحادیث می‌باشد، تنها از او هفتاد هزار حدیث
نقل نموده است. جابر از حاملین علوم اهل البیت بوده

^۱ آن حضرت سلام اللّٰه علیه در مدینه منوره سنه ۵۷ از هجرت تولد یافت،
و در واقعه کربلا چهار ساله بود، و به دست هشام بن عبد الملک با تصدّی
عامل خود در مدینه در هفتم از شهر ذی الحجة الحرام سنه ۱۱۴ و یا ۱۱۷ با
القاء سمّ شهید گردید و در قبرستان بقیع با عمویش و پدرش مدفون شد

است. وَ عِلْمُهُمْ صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ لَا يَحْتَمِلُهُ إِلَّا نَبِيُّ أَوْ

مَلَكٌ مُقَرَّبٌ أَوْ مُؤْمِنٌ اِمْتَحَنَ اللّٰهَ قَلْبَهُ لِلْاِيْمَانِ اِهْمَانِ طَوْر

که در نصّ حدیث وارد شده است.

در حدیثی که از جابر روایت است وی گوید:

عِنْدِي خَمْسُونَ اَلْفَ حَدِيْثٍ، مَا حَدَّثْتُ مِنْهَا شَيْئًا. كُلُّهَا

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ اٰلِهِ مِنْ طَرِيْقِ اَهْلِ الْبَيْتِ.

«نزد من پنجاه هزار حدیث موجود می باشد که

من یکی از آنها را هم بیان ننموده ام. همه آن احادیث

از پیغمبر اکرم صل الله علیه و آله و سلم است از

طریق اهل بیت.»

^۱ این احادیث بسیار است و با تعبیرات مختلفی وارد است و به حد استفاضه می رسد آنها را مجلسی - رضوان الله علیه - در ج ۱، از «بحار» طبع کمپانی از ص ۱۱۷ تا ص ۱۲۶ تحت عنوان «باب إنّ حدیثهم: صعبٌ مستصعبٌ و أنّ کلامهم ذو وجوه کثیره و فضل التدبیر فی أخبارهم و التّسلیم لهم و النّهی عن ردّ أخبارهم» آورده است. صعب به حیوان سرکش و شמוש گویند که کسی نمی تواند بر آن سوار گردد در مقابل ذلول که مراد از آن حیوان رام است. و مُسْتَصْعَب حیوانی را گویند که چون آن را ببینند از آن فرار کنند از شدت حدت و بیم گزند آن. و معنی حدیث این طور می شود: به درستی که حدیث ما سخت و مشکل و غیر قابل دسترس و نیز سخت و مشکل شمرده شده و غیر قابل دسترسی انگاشته شده می باشد به طوری که هیچ کس نمی تواند آن را متحمل گردد و بردارد مگر آنکه فرشته مقربّی باشد و یا پیامبر مرسلّی و یا بنده مؤمنی که خداوند قلب او را به تحمل ایمان آزمایش نموده باشد. ما در دوره علوم و معارف اسلام در قسمت ۲ «امام شناسی» در ج ۵ از مطبوع ص ۱۰۹ تا ص ۱۱۱ در متن بعضی از این اخبار را ذکر نمودیم و در تعلیقه نیز توضیح بیشتری داده شده است

تنها محمد بن مسلم از حضرت امام باقر
بخصوص سی هزار حدیث روایت کرده است.

به به! شما چه بزرگمردانی هستید! چقدر ظروف
علم شما صلاحیت دارد تا آن مقادیر عظیمه از علوم
اهل البیت را در برگیرد! آن هم آن علوم صعب و
مُستصعب را! آری این امر بدیعی نیست، چرا
که: النَّاسُ مَعَادِنٌ^۱

در عصر حضرتش علمائی از رجال حدیث به
ظهور رسیدند که یگانه تکیه گاه شیعه بر احادیث
آنان نه تنها در آن زمان، بلکه در اعصار آتیه بوده‌اند.
آنان در محضر حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام
مقام والاتری را حائز بوده‌اند. حضرت بر ایشان نظر
عطوفت و مرحمت می فرمود، و با احترام و ملایمت
و مرافقت سلوک می فرمود. و درباره آنها از حضرت
مدائح جلیله‌ای صادر گردیده است، أمثال جابر، و
محمد بن مسلم، و زرارَه، و حُمُران دو پسران اَعین،

^۱ این حدیث را با عبارت: النَّاسُ مَعَادِنٌ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ، خیارهم
فی الجاهلیة خیارهم فی الاسلام از رسول اکرم مرسلًا در «جامع السعادات»
طبع نجف اشرف ج ۱ ص ۲۴ آورده است

و ابن ابی یغفور، و بُرَیدِ عِجلی، و سُدَیرِ صِیْرَفی، و
أَعْمَش، و أبو بَصیر، و مَعْرُوف بن خَرَبُوذ و بسیاری
دگر از غیر ایشان، همان طور که شعرای پهلوان و
عالی مرتبتی ظهور نمودند امثال کمیت که آثار خالده
ایشان تا امروز زینت بخش صفحات تاریخ می باشد.